

Döbrentei utca környezetének szabadtérépítészeti revitalizációja

The revitalisation of the urban spaces surrounding Döbrentei street

Budapesti Corvinus Egyetem, Tájépítészeti Kar
Kert-és Településépítészeti Tanszék
Konzulensek: Gergely Antal, Mohácsi Sándor

MAGYAR ÉPÍTÉSZ KAMARA DIPLOMADÍJA
MAGYAR ÜRBANISZTIKAI TÁRSASÁG DIPLOMADÍJA

Budapest város-rehabilitációja napjainkra elengedhetetlenné vált. A komplex-városrehabilitációnak szükséges része a szabadterek rendszerének újragondolása, és nélkülözhetetlen ezek revitalizálása. A terv komplex szabadtér-építészeti revitalizációt kíván bemutatni egy kiemelkedő helyzeti adottságokkal rendelkező, műemléki és régészeti védettség alatt álló területen, a Döbrentei utca környezetében (1. kép). A tervezési terület Budapest I. kerületének a Döbrentei tér, Döbrentei utca, Apród utca, Ybl Miklós tér, Fátyol köz, Hegedűs köz és Fogas utca által határolt városszerkezeti egysége. A terület újragondolása és átalakítása egyrészt a közvetlen környezetben induló jelentős beruházások (Várkert bazár rekonstrukció, Rácz fürdő melletti hotel építése, Rudas fürdő felújítása, Citadella sikló építése) miatt aktuális, de azért is indokolt, mert jelenleg a Budai Várnak nincs olyan fogadótere, amely a gyalogosok által jól használható érkező- és induló-pontként működik.

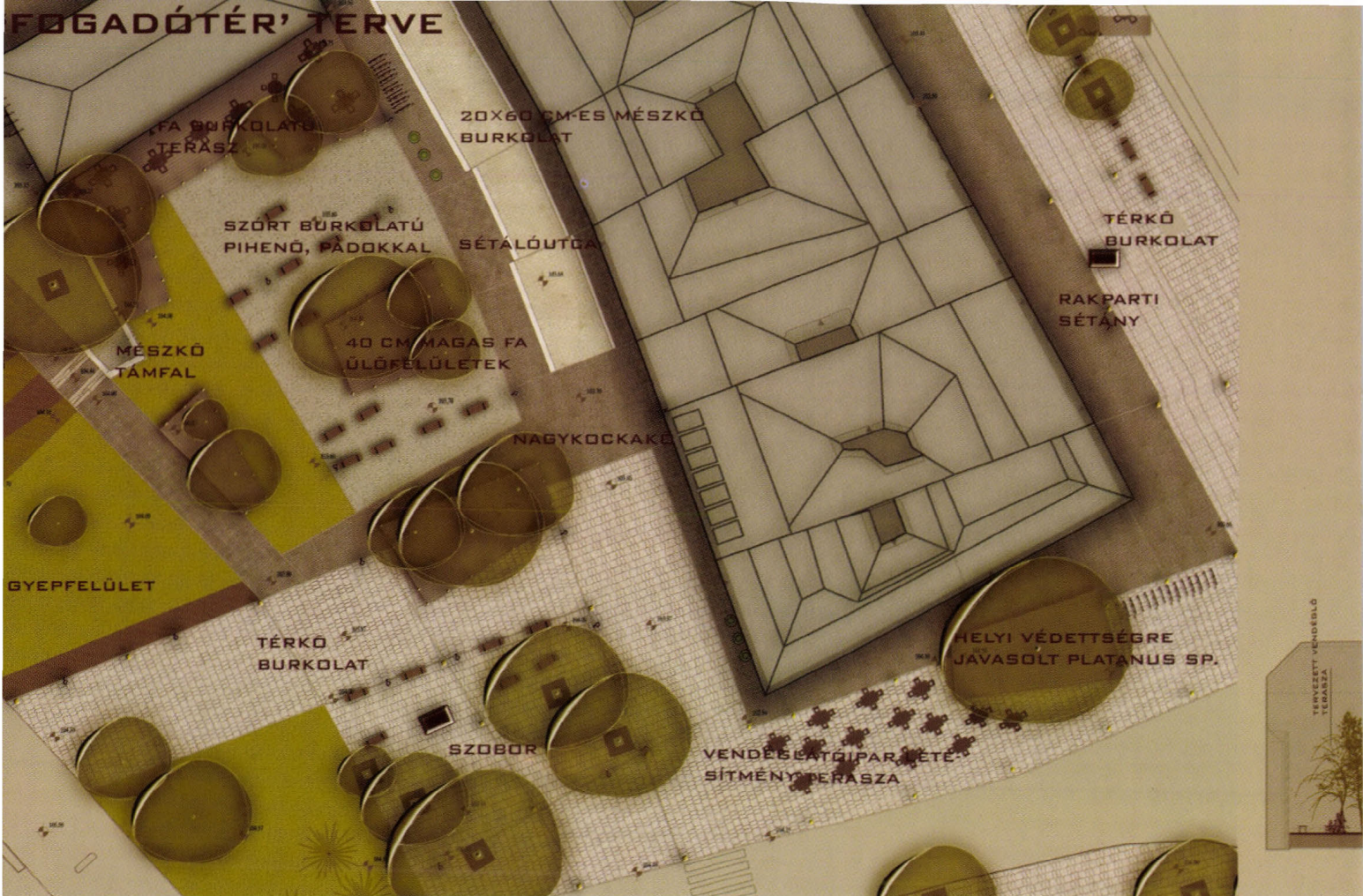
Komplex revitalizáció esetén a tervezési koncepció kialakítása előtt szükséges a terület részletes vizsgálata. A tervet megelőző kutatásokban szerepelt a terület kialakulásának és történetének (épületek építési ideje, építészettörténeti stílusuk, jelenlegi és kialakítható funkcióik), a közlekedési viszonyoknak (gyalogos-, gépkocsi-, tömeg-közlekedés), valamint a zöldterületeknek és a kis városi szabadtereknek a vizsgálata (használati intenzitás, növényállomány részletes felmérése, funkciók tisztázása) is.

A történeti kutatás eredményei -a Tabán igen gazdag múltja, s a város szövetében kialakult szerepe miatt meghatározóak voltak a tervezés során. Az egyik leglényegesebb szempont, hogy a tervezési terület a története során mindig az Ördögárok által elválasztott különálló egység volt, ezért a Tabán összefüggő zöldfelületi rendszerétől jelenleg is teljesen külön kezelhető. Szintén fontos tényező, hogy a Döbrentei utca ma is látható nyomvonalra és a városépítészeti szövet már igen korán kialakult, ezért mindenképpen védendő, és kiemelendő.

A terv kialakításában alapvető szerepe volt az épületállomány vizsgálatának is. Már a területre készített előzetes koncepció során elképzelhetőnek tartottam, hogy a Döbrentei utca sétálóutcaként működjön. A megvalósításhoz azonban elengedhetetlen a környező épületállomány jellegének ismerete: az épületek földszintjeinek átalakíthatóságára és a funkcióváltás lehetőségeire vonatkozó felmérések. A vizsgálati eredmények térképen való ábrázolása után alakult ki az alapvető tervezési elképzelés, amely a különböző minőségű burkolatokkal éppen a terület épületállományának heterogenitását, és ezáltal a területen nyomot hagyó sokféle városépítészeti korszakot kívánja bemutatni.

A zöldfelületek vizsgálata bizonyította, hogy itt is, mint Budapest sok más területén, jellemző, hogy a gyalogosok csak az épületek melletti keskeny járdákat használják, a zöldfelületeket alig. Emiatt mindenképpen szükséges a burkolt és növényvel borított felületek struktúrájának átgondolása, egy új térrendszer kialakítása. Sok helyen a zöldfelületek és a növényzet állapota sem megfelelő. A közlekedési vizsgálatok egyértelműen mutatják, hogy jelenleg a közlekedés kiszolgálása elsődleges a területen.

A kutatások eredményeinek ismeretében, a célkitűzéseknek megfelelően készült el a tervezett állapot funkcióismaraja. Az egyes területek más-más kialakításúak, azonban formai elemekben egységes koncepciót mutatnak. A terv lényeges részei a hagyományos, a terület története során gyakran megjelenő anyagokból készült (nagykockakő, világos mészkő), történeti és építészeti korszakokat kifejező és bemutató burkolati rendszerek, valamint az egyes különálló területi egységeket összefogó közös elemek (világítás, berendezési tárgyak, mészkő támfalak, faburkolatú pihenők). Az utca szintváltásait követő és a zöldfelületekben is megjelenő egységes kialakítású támfalrendszer és a terület történetét idéző utalások (Attila út valamikori nyomvonalán kialakított sétány; Fátyol közbe elhelyezett régészeti védettségre utaló kőtömbök) jellegzetes, új egységei a szabadtereknek, amelyek az új 'Fogadó tér' rangját és hangulatát megadják. A teljes területre készült terv az 1. képen látható.

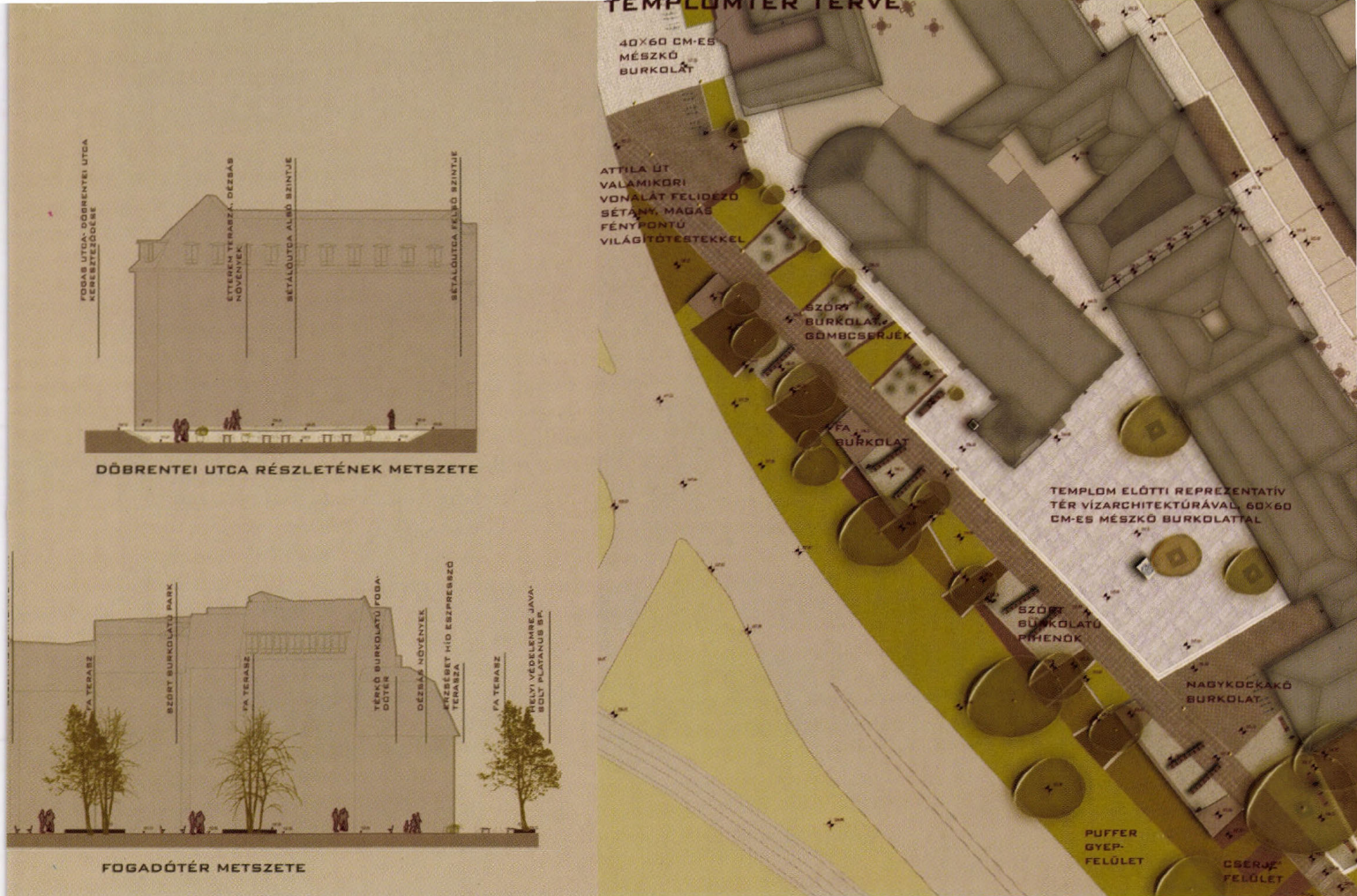

A terv szerint a terület legfontosabb eleme a sétálóutca. Kialakításának alapvető koncepciója a különböző korszakból származó és különböző stílusú épületek elkülönítése a burkolat-architektúrával, továbbá az alacsonyabban fekvő épületek jobb megközelítésének lehetővé tétele egységes támfalrendszerrel és az épületek előtti járda szélesítésével (2. kép, metszet). Az épületállomány heterogenitásának bemutatása érdekében olyan burkolati rendszert alakítottam ki, amely különféle építészeti korszakokat idéz. A 40*60cm-es mészkőlap burkolatok a legrégebbi (barokk, rokokó) épületeket veszik körbe, a nagykockakő burkolatok a XIX. század során épült épületeket, a 20*60 cm-es mészkőlapokból készült burkolatok az új tengelyeket, tereket emelik ki, míg a térkő burkolatú felületek a többi városszerkezeti egységgel való kapcsolatot erősítik. A sétálóutca keresztmetszetét három egységre bontottam, az egységeket világos süttői mészkőlap sávok választják el egymástól, melyek a különböző részekben és a két oldalon más-más funkciót töltenek be. A Döbrentei utca páratlan oldalán változik az utca szintje. Itt a mészkőburkolat 50 cm széles: a szintváltásoknál a támfal az utca felőli oldalon ülőfal, egyéb esetekben a burkolatban megjelenő díszítőelem. A mészkőlap sáv az utca páros oldalán 30 cm széles és a vízvezetést szolgálja.

A 'Fogadóter' a Döbrentei utca déli végének és a Döbrentei tér területiségének északi részéből áll, és amely a 18-as villamos vonalától az Attila út 1-3-as számú épület előtti zöldfelületig tart (2. kép, bal). A területiség kiinduló és érke-

zési pontja a sétálóutcának, ez kapcsolja a tervezési terület a környező városi szövethez, valamint a fürdőkhöz, és a fontos gyalogos irányokat figyelembe véve ez teszi lehetővé a tömegközlekedési eszközök megközelítését. A terület fokozatosan egyre csendesebb, parkosabb egységekből áll, a térkő burkolatot stabilizált zúzottkő és gyeppelületek váltják fel. A jellegzetes tagoló vonalak az utca másik oldalán álló épületek eltérő tengelyvonalai alakultak ki. Az épületek funkcióinak vizsgálatakor kiderült, hogy az Attila út 1-3. számú épület tér felőli földszinti szintje kifejezetten alkalmas valamilyen vendéglátóipari funkció kialakítására. Ezt kihasználva, az épület előtt fa gerendából épített teraszt javasolok, ami anyagában kapcsolódik a meglévő fák köré elhelyezhető és ülőfelületként is használható teraszokhoz. A Döbrentei utca hármas burkolati rendszere a térre érve feloldódik, csak a nagykockakő burkolat fut tovább, és keretezi a Duna felőli épületsort.

Az Alexandriai Szent Katalin Plébániatemplom a tér eredeti központ-képző eleme, de mai formája nem méltó ehhez a szerephez. A területiség jellegzetes tengelye az újonnan kialakított sétány, melynek vonala egyrészt felidéri az Attila út egykori vonalát, másrészt a vizuális kapcsolatot erősíti a 'Fogadóter' és a Budai Vár között. A sétány a fogadóter területiségében indul, és kétszer három 15*30 cm-es lépcsőfokkal éri el a templom előtti tér szintjét. A felső szinten pihenőfelületek, valamint növényfelületek kísérik.

21

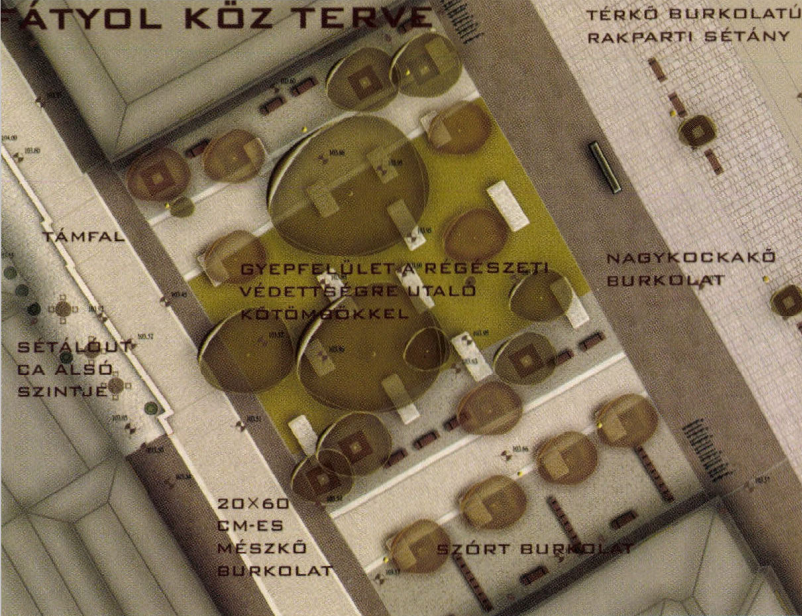
A Fátyol köz szerepe, hogy két szilárd burkolatú úttal megteremtse a rakparti sétány és a sétálóutca közötti kapcsolatot. (3. 4. kép) Ezen kívül gyeses és stabilizált zúzottkővel borított felületek osztják meg a teret. A kis park különleges elemei azok a mészkő tömbök, melyek a terület régészeti védettségét és jelentőségét idézik, illetve utalnak a terület történetére, a korábban itt állt épületek romjaira is. Ezen a területen volt igazán szükség új fák ültetésére, s ezek sűrű tömbszerű jelenléte, zárt lombtömege a korábbi beépítések tömbjeit idézik.

A Fogas utca - Döbrentei utca kereszteződés jelentősége több szempontból is megnő a fejlesztési koncepció okán, amely a Fogas utca - Várkert rakpart kereszteződésnél új sétahajó-kikötőt kíván elhelyezni. A hajóval érkező és a Várba feljutni óhajtó turisták a Fogas utcán keresztül a sétálóutcába jutnak, s ezért a keresztutca fontossága megnő. A Fogas utca burkolata nagykokcakó az épületek korára valamint stílusára való tekintettel.

A rehabilitációs terv legfontosabb célkitűzése egyrészt az, hogy a revitalizált szabadterek lehetővé tegyék az épített örökség értékeinek érvényesülését, másrészt pedig, hogy mind az itt lakók, mind az ide látogató turisták a téren és a sétálóutcában járva részesévé válhassanak a Tabán történetének, megismerjék múltját. A fenti célok elérése érdekében a mai szabadtér-használati igényeket szükséges volt összehangolni a történeti környezettel, a városrész elhelyezkedéséből adódó jellegzetességekkel és funkciókkal. Ezért alakult ki a sé-

tálóutca, mint szerkezeti egység, az új sétány a templom mellett, a pihenésre, üldögélésre alkalmas zöldfelületek. A gyalogosok igényeit a gépkocsiforgalom és a parkolás visszaszorításával kialakított teraszok és gyalogos útvonalak szolgálják. A vendéglátó-ipari és turisztikai funkciók várható felelőse és fejlesztése szintén megkívánja a magas színvonalú, igényes kialakítású városi terek és zöldfelületek létrehozását. A Döbrentei utca környezetének szabadtér-építészeti revitalizációs terve a városi funkciók technokrata kiszolgálása és az elérhető városi terek kialakítása közötti konfliktus megoldására keres és ajánl egy lehetséges módszert Budapest egy megújításra szoruló területén.

31

THE REVITALISATION OF THE URBAN SPACES SURROUNDING DÖBRENTEI STREET

Over the past years it has become obvious that urban rehabilitation in many areas of Budapest can no longer be postponed. Re-planning the structure of the open spaces is an indispensable part of the complex rehabilitation of the city, and it is also important to draw up plans for their revitalisation. This design wishes to present a complex revitalisation plan for the urban spaces surrounding Döbrenței Street, which is under the protection of the National Inspectorate of Monuments, and which is made up of a network of small urban spaces embedded in the architectural heritage of an area the location of which is of outstanding significance.

The design covers an urban unit, often referred to as the Tabán district, bordered by Döbrenței Square, Döbrenței Street, Ybl Miklós Square, Fátyol Lane, Hegedűs Lane and Fogas Street. Apart from the influence of the major investments underway in its immediate vicinity (like the reconstruction of Várkert Bazár, the construction of a new hotel near Rác Spa, the reconstruction of Rudas Spa, and the construction of the Citadella funicular) which make it necessary to redesign and reconstruct the area, the fact that Buda Castle has no lobby, i.e. appropriate access area for pedestrians to enter and leave this significant tourist attraction, also calls for immediate action.

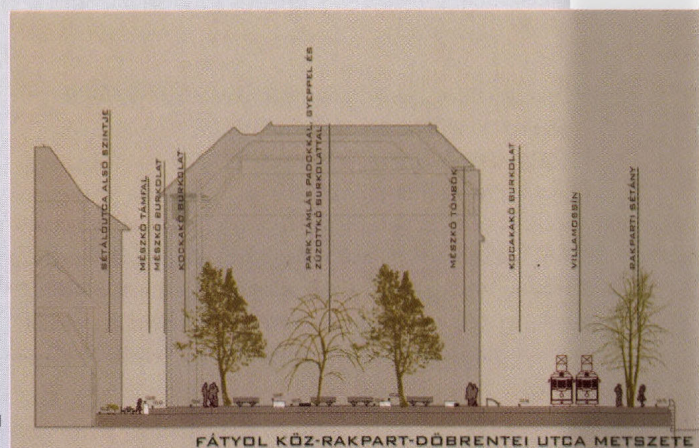
Before drawing up a complex revitalisation plan, it is necessary to do a thorough examination in the area. Research preceding the planning work has been extended to tracing the history of the area: how it came into being and how it developed. It also entailed sizing up the stock of buildings (with respect to their time of erection, their style and place in architectural history, and their present and possible functions), examining the transport facilities (including pedestrian, car and public transport) and the existing green and small urban spaces (the intensity and function of their use, with a detailed stocktaking of the plants that are already there).

One of the most important objectives of the rehabilitation is that the revitalised open spaces should provide a background that highlights the architectural heritage of the area. The unique history of the district results in a cityscape that awakens many different atmospheres. It is therefore important that tourists, visitors and inhabitants alike, walking in the streets or squares, should be part of these and should be able to get acquainted with the past and the history of Tabán.

Today's demands for the use of open spaces had to be harmonised with the historical environment, with the characteristic features springing from the location of the district and also with the proposed functions. As a consequence of this, the pedestrian street as a new structural unit, the new promenade beside the church, small parks with benches, terraces that serve pedestrians' needs have been designed, which has brought about a pedestrian zone that could only come into being at the expense of city traffic and parking areas. The expected flourishing of the catering and the tourist industry and their further development also call for the creation of well designed and properly constructed small urban spaces and green areas.

Important elements of the design concept are the pavements made of good quality materials (big cobblestone, light limestone) that are to represent different historical and architectural periods. It is also important that various common elements (like street lighting, furniture, limestone retaining walls, places to relax paved with wooden panels) are to ensure the separate small areas' unity of appearance. Retaining walls that follow the level changes of the streets and other reminders of the past (like the promenade that has been designed to run along the former track of Attila Street, or the limestone cubes under archaeologists' protection displayed in Fátyol Lane) are characteristic new features of the urban spaces. These are to ensure that newly formed open spaces are worthy to serve the function of a pedestrian access area, a lobby to the Buda Castle.

The design, which was prepared for a given area in Budapest that badly needs revitalising, wishes to find a possible method by which the conflict between serving urban functions in a technocratic fashion and forming liveable urban spaces can be resolved.

41

FÁTYOL KÖZ-RAKPART-DÖBRENTEI UTCA METSZETE